

Alan W. Black
Associate Professor i sosiologi
University of New England
Armidale i New South Wales i Australia

ER SCIENTOLOGY EN RELIGION?

24. januar 1996

IS SCIENTOLOGY
A RELIGION?

ER SCIENTOLOGY
EN RELIGION?

INNHOOLD

I.	Profesjonell bakgrunn	1
II.	Dimensjonene til religion	3
II.I.	Den praktiske og rituelle dimensjonen	3
II.II.	Den empiriske dimensjonen	3
II.III.	Den fortellende eller mytisk dimensjonen	4
II.IV.	Den dogmatiske og filosofiske dimensjonen	4
II.V.	Den etiske dimensjonen	4
II.VI.	Den sosiale og institusjonelle dimensjonen	5
II.VII.	Den materielle dimensjonen	5
III.	Analyse av Scientology	6
III.I.	Den dogmatiske og filosofiske dimensjonen	6
III.II.	Den fortellende eller mytiske dimensjonen	10
III.III.	Den praktiske og rituelle dimensjonen	11
III.IV.	Den empiriske dimensjonen	13
III.V.	Den etiske dimensjonen	14
III.VI.	Den sosiale og institusjonelle dimensjonen	16
III.VII.	Den materielle dimensjonen	17
IV.	Konklusjon	18

Alan W. Black
Associate Professor i sosiologi

University of New England
Armidale i New South Wales i Australia

ER SCIENTOLOGY EN RELIGION?

24. januar 1996

I. PROFESJONELL BAKGRUNN

Som sosiolog med en spesialisering i studiet av religion har jeg blitt bedt om å gripe fatt i spørsmålet «Er Scientology en religion?». I besvarelsen av det spørsmålet uttaler jeg meg ikke om det Scientology sier er sant eller ikke. Snarere vurderer jeg om Scientology møter kriteriene som vanligvis brukes for å definere en religion. Disse kriteriene er ikke helt entydige: Ulike forfattere har kommet med ulike definisjoner. De strekker seg hele veien fra den til W.G. Runciman,¹ som bruker betegnelsen synonymt med «ideologi», til den til Werner Cohn,² som hevder at det engelske ordet «religion» er så komplekst og så kulturspesifikt at det er uhensiktsmessig å bruke det med hensyn til noe aspekt av ikke-vestlige eller ikke-kristnede kulturer.

De fleste forskere i dette feltet ville ikke desto mindre være enige i at en religion er et system av overbevisninger og praksiser med et overnaturlig, hellig eller transcendent referansepunkt. I overensstemmelse med dette utgangspunktet er det mulig å identifisere forskjellige karakteristika som kan finnes i de fleste, om ikke alle, anerkjente religioner. Jo mer utførlig et bestemt system av overbevisninger og praksiser legger disse karakteristika for dagen, jo mer utvetydig kan man anse det som en religion.

Når jeg identifiserer karakteristika som typisk kan finnes i religioner, skal jeg ta i bruk rammeverket som er lagt frem av Ninian Smart, en av de ledende vitenskapsmenn på

1. W.G. Runciman, «The Sociological Explanation of 'Religious' Beliefs,» *Archives Européennes de Sociologie* 10 (1969):149–191.

2. Werner Cohn, «Is Religion Universal? Problems of Definition,» *Journal for the Scientific Study of Religion* 2 (1962):25–33.

verdens religioner.³ Siden jeg har brukt de generelle karakteristiske elementene i rammeverket i noen av mine tidligere arbeider,⁴ blir det ikke tatt i bruk kun med tanke på den nåværende studien.

Jeg er ikke en scientolog. I formuleringen av konklusjonene mine har jeg foretatt et detaljert studium av Scientology-publikasjoner, så vel som å observere aktiviteter i Scientologykirken i Sydney og intervjuet noen av deltakerne. Jeg er også fortrolig med ulike sosiologiske studier av Scientology i andre deler av verden.

De viktigste Scientology-publikasjonene jeg har studert, er de følgende, arrangert i rekkefølge etter tidspunktet for deres første utgivelse:

Dianetikk: Den moderne vitenskap om mental sunnhet (1950)

Dianetikk: En vitenskaps utvikling (1950)

Vitenskapen om overlevelse (1951)

Avansert prosedyre og aksiomer (1951)

Scientologi: En historie om mennesket (1952)

Scientologi 8–80 (1952)

Scientologi 8–8008 (1952)

Phoenix-foredragene (presentert 1954, utgitt 1968)

Skapelsen av menneskelige evner (1955)

Scientologi: Tankens grunnbegreper (1956)

Har du levd før dette liv? (1960, revidert og utvidet 1977)

Introduksjon til Scientologi-etikk (1968, revidert og oppdatert 1989)

Scientologi 0–8: Boken om det grunnleggende (1970)

Scientologikirkens bakgrunn og seremonier (1970)

Tokt inn i tiden (1973, en utvidet utgave av *En test av gjenkalling av hele tidssporet* 1968)

Veien til lykke (1981)

Å forstå E-meteret (1982, revidert 1988)

Hva er Scientologi? (1992)

Scientologi-håndboken, basert på arbeidene til L. Ron Hubbard (1994)

Scientologykirken, førtiårsjubileet (1994)

3. Smart var professor i religiøse studier ved University of Lancaster (i Storbritannia) fra 1967 til 1982. Han har vært professor ved Department of Religious Studies ved University of California i Santa Barbara siden 1976, og er for tiden J.F. Rowney Professor of Comparative Religions der.

4. For eksempel Alan W. Black og Peter E. Glasner, redaktører. *Practice and Belief: Studies in the Sociology of Australian Religion*, Sydney: Allen and Unwin, 1983.

Alle publikasjonene over har offisiell status i Scientologykirken, nesten alle er skrevet av L. Ron Hubbard. De som ikke i sin helhet er forfattet av Hubbard, støtter seg tungt på arbeidet hans. Sitater eller referanser gitt under er i de sist tilgjengelige utgavene på engelsk.

II. DIMENSJONENE TIL RELIGION

I *The Religious Experience of Mankind* [Menneskehetens religiøse erfaring] (1. utgave 1969, 2. utgave 1976, 3. utgave 1984) hevdet Ninian Smart at en religion typisk har seks aspekter eller dimensjoner. I sin siste sammenfatning, med tittelen *The World's Religions: Old Traditions and Modern Transformations* [Verdens religioner: Gamle tradisjoner og moderne omdanninger] (1989), har han igjen brukt disse seks dimensjonene og lagt til en sjuende. Disse dimensjonene er:

II.I. DEN PRAKTISKE OG RITUELLE DIMENSJONEN

Religioner har typisk spesielle skikker som folk tar del i. Formen på disse skikkene varierer veldig og kan inkludere slike aktiviteter som tilbedelse, forkynnelse, bønn, meditasjon, syndsbekjennelse, ofring, overgangsriter og andre hellige seremonier. Noen ganger er disse skikkene svært omstendelige og synlige for allmennheten, som i den østlige ortodokse kirkens eukaristi (nattverd) eller i de australske aboriginiske religioners hellige seremonier. Noen ganger er de mye mindre omfattende og mindre synlige for allmennheten, som i de formene for meditasjon som praktiseres i buddhismen eller i den privat bønn som er del av ulike religiøse tradisjoner. Ved bruken av ordet «ritual» for å beskrive slike aktiviteter, antyder man ikke nødvendigvis at det er en nøyaktig angitt form praksisen må ta, man antyder heller ikke nødvendigvis at folk simpelthen foretar disse aktivitetene av vane. I mange former for ritual er det både et ytre (eller synlig) og indre (eller ikke-synlig) aspekt.

II.II. DEN EMPIRISKE DIMENSJONEN

Akkurat slik formene for religiøs praksis varierer, slik varierer også de religiøse opplevelsene som folk hevder å ha hatt. Buddha snakket om opplysningen han opplevde gjennom meditasjon. Ulike hebraiske profeter og profeten Muhammad snakket om de avslørende opplevelsene som var fundamentet for deres religiøse lære. Noen rapporterte religiøse opplevelser er temmelig dramatiske, slik som Paulus' konvertering på veien til Damaskus, opplevelsen av ekstase forbundet med sjamanisme i sentrale og nordlige regioner av Asia og fenomenet åndebesettelse i deler av Eurasia, Afrika og Stillehavet. Andre rapporterte religiøse opplevelser kan være mindre dramatiske, men de blir likevel oppfattet som virkelige og betydningsfulle av de som opplever dem. Eksempler på det sistnevnte er opplevelser av hellig ærefrykt, guddommelig opplysning, en strålende indre tomhet, en forsikring om frelse, osv.

II.III. DEN FORTELLENDENDE ELLER MYTISK DIMENSJONEN

I svært mange religioner finnes det beretninger. Disse beretningene kan være om aktivitetene til Gud, guder eller andre åndelige entiteter, om karrieren til en hellig lærer, om opplevelsene av en religiøs felleshet og så videre. Beretningene i de jødiske og kristne skriftene om verdens skapelse, om at Moses ble gitt De ti bud, og om at Gud førte Israels folk ut av Egypt, passer inn i denne kategorien, slik fremstillingene om hellige veseners aktiviteter med å forme landets konturer, gitt i Australias aboriginske religion, gjør det. Det gjør også beretningene i islam om livet til profeten Muhammad og i buddhismen om opplevelsene til Gautama (Buddha). Smart understreker at han bruker uttrykket «mytisk» i en rent teknisk betydning for å vise til en beretning som har religiøs betydning. Han antyder ikke at beretningen nødvendigvis er usann. Før de har utviklet et skriftspråk blir de fleste kulturers religiøse overbevisninger uttrykt i form av fortellinger, og disse formidles muntlig.

II.IV. DEN DOGMATISKE OG FILOSOFISKE DIMENSJONEN

Spesielt i lese- og skrivekyndige kulturer kan refleksjon over det som opprinnelig ble skapt i fortellende form, resultere i dogmer i mer eller mindre systematisk påstandsfarm; alternativt eller i tillegg kan disse dogmene, i det minste delvis, stamme fra mer generelle filosofiske kilder. Innholdet i disse overbevisningene eller dogmene varierer sterkt fra en religion til en annen, og strekker seg for eksempel fra kristendommens treenighet til hinduismens lære om den kontinuerlige syklusen av død og gjenfødelse som hver eneste skapning er gjenstand for, fra de 99 navnene på den ene Gud i islam til Buddhas lære om De fire edle sannheter om lidelsens natur, lidelsens årsak, muligheten for opphør av lidelse og veien som fører til dette utfallet. I noen religioner, så som hinduismen, buddhismen, jødedommen, kristendommen og islam, finnes det skrifter hvor religiøse beretninger og/eller dogmer er gjengitt.

II.V. DEN ETISKE DIMENSJONEN

Smart sier at «gjennom hele historien finner vi at religioner vanligvis inneholder en etikkodeks» (*The Religious Experience of Mankind*, 3. utgave, s. 9). I buddhismen læres det for eksempel at ens handlinger bør styres av De fem forskriftene – avstå fra å drepe, fra å stjele, fra å lyve, fra urettmessige seksuelle handlinger og fra berusende midler. Jødedommen har toraen (loven) som ikke bare inneholder De ti bud, men også mange andre moralske så vel som rituelle forordninger. På samme måte har islam shariaen (loven) som foreskriver ulike moralske og rituelle forpliktelser. I kristendommen oppsummerte Jesus sin etiske lære i budet «elsk din neste som deg selv». I det minste til

en viss grad kan en religions etiske dimensjon passe inn med deler av dens dogmatiske og mytiske dimensjoner. For eksempel er Buddhas påbud om å avstå fra berusende midler forenlig med hans oppfatning om at slike substanser ville legge hindringer i veien for selvbevissthet. Den kristne lære om kjærlighet mot andre er forenlig med beretninger om Kristi egen atferd og med dogmet at Gud er kjærlighet. Og de strenge moralske forordningene i shariaen er forenlige med islamsk lære om at hver person i siste instans vil være underlagt Guds dom.

II.VI. DEN SOSIALE OG INSTITUSJONELLE DIMENSJONEN

Mens det i prinsippet er mulig for en person å ha sine egne unike religiøse overbevisninger og å engasjere seg i sine egne religiøse praksiser uten nødvendigvis å omgås andre religiøse troende, har de fleste religioner en eller annen form for sosial organisasjon. Spesielt i noen små samfunn kan de sosiale institusjonene der religiøse skikker finner sted, være identiske med de hvor andre aktiviteter, slik som økonomiske, finner sted. I andre samfunn finnes det spesialiserte religiøse institusjoner, slik som organiserte trosretninger i kristendommen, munkeordener i buddhismen og menigheter av de troende i jødedommen eller islam. Selv innen samme generelle religiøse tradisjon, slik som kristendommen, kan det være mer enn én modell for religiøs organisering – som for eksempel strekker seg fra det formaliserte og hierarkiske systemet i romerkirken til det egalitære og uformelle systemet i noen protestantkirker. Mange, men ikke alle, religioner har spesialiserte religiøse tjenestemenn, slik som guruer, munkes, prester, imamer, 'ulema, rabbinere, pastorer, sjamaner, osv.

II.VII. DEN MATERIELLE DIMENSJONEN

I sin nyeste bok legger Smart til en sjuende dimensjon av religion, den materielle dimensjonen, i erkjennelse av det faktum at det ofte finnes spesifikke religiøse kulturgjenstander, steder, bygninger, emblemer, osv. Den relative viktigheten til disse varierer fra religion til religion. I noen små samfunn er det for eksempel ingen spesielle religiøse bygninger; på den annen side kan det finnes deler av naturomgivelsene som er omgitt med religiøs betydning, slik som hellige steder i australske aboriginreligioner og fjellet Fuji i tradisjonell japansk folkereligion. Templer, moskeer eller kirker utgjør deler av den materielle dimensjonen i buddhismen, hinduismen, jødedommen, islam og kristendommen. I forskjellige religioner finnes det også hellige eller symbolske gjenstander, slik som totemer, relikvier, emblemer, sakramentelementer og lignende. Det er viktig å merke seg at selv om alle, eller nesten alle, dimensjonene over er til stede i hver av de store verdensreligionene, kan vekten som legges på enhver bestemt

dimensjon, variere fra en religion til en annen, og til og med fra en undertradisjon til en annen innen den samme generelle religionen. Som Smart bemerker:

Det finnes religiøse bevegelser eller manifestasjoner der den ene eller den andre av dimensjonene er så svake at de er så godt som fraværende: små samfunn der folk ikke er lese- og skrivekyndige har ikke særlig store muligheter til å gi uttrykk for den dogmatiske dimensjonen; buddhistiske modernister som konsentrerer seg om meditasjon, etikk og filosofi, bryr seg lite om buddhismens fortellende dimensjon; noen nylig dannede grupper har kanskje ikke utviklet seg særlig i form av den materielle dimensjonen.

Og så finnes det så mange mennesker som formelt ikke er en del av noen sosial religiøs gruppering, men som har sine egne spesielle verdenssyn og skikker, slik at vi i samfunnet kan observere atomer av religion som ikke har noen godt formet sosial dimensjon. (Ninian Smart, *The World's Religions: Old Traditions and Modern Transformations*, s. 21)

III. ANALYSE AV SCIENTOLOGY

I denne seksjonen vil det bli lagd en analyse av Scientology med hensyn til dimensjonene over. For å lette redegjørelsen er rekkefølgen dimensjonene vil bli drøftet i, ikke nøyaktig den samme som den som ble tatt i bruk over.

III.I. DEN DOGMATISKE OG FILOSOFISKE DIMENSJONEN

Scientologi-håndboken (side i) sier at:

«De essensielle læresetningene i Scientology er disse: Du er et udødelig, åndelig vesen. Din erfaring strekker seg langt utover en enkelt livstid. Og dine evner er ubegrensede, selv om de ikke for øyeblikket er erkjent.»

Med disse ordene hevder Scientology eksistensen til en entitet som har betydelig likhet med det som i ulike andre religioner er kalt en sjel eller en ånd. For å unngå sammenblanding med tidligere oppfatninger av sjelen, benevner Scientology denne entiteten *thetan*, fra den greske bokstaven *theta* (θ), et symbol for tanke eller liv. Thetanen er ikke en ting, den er heller ikke sinnet. Den er *skaperen* av ting. Den er personen selv – den fortsettende identiteten som er individet. Thetanen sies å være udødelig og i stand til å utrette *hva*

som helst, inkludert skaping av masse, energi, rom og tid (*Scientologi-håndboken*, s. lxxxv, *Scientologi: Tankens grunnbegreper*, s. 86).

I henhold til læresetningene i Scientology:

Det vanlige oppholdsstedet for thetanen er i hodeskallen eller nær kroppen. En thetan kan være i én av fire tilstander:

1. Den første ville være fullstendig atskilt fra en kropp eller kropper, eller til og med fra dette universet.
2. Den andre ville være nær en kropp, hvor den bevisst kontrollerer kroppen.
3. Den tredje ville være i kroppen (hodeskallen).
4. Og den fjerde ville være en invertert tilstand, hvor han er tvangsmessig borte fra kroppen og ikke kan nærme seg den.

Det er grader (underinndelinger) av hver av disse fire tilstandene. Den mest optimale av disse tilstandene, sett fra Menneskets synspunkt, er den andre. (*Scientologi: Tankens grunnbegreper*, s. 66–67)

Scientology fastholder at en thetan er utsatt for forringelse, men at han når som helst kan vende tilbake til alle sine evner. Ett av målene i «prosessing» eller «auditering» i Scientology er å plassere personen i den andre tilstanden nevnt ovenfor, i en tilstand der han ifølge Scientology er gladere og mer dugelig enn han ellers ville være (*Scientologi: Tankens grunnbegreper*, s. 67). Mer vil bli sagt om dette i en senere seksjon. Inntil videre er det tilstrekkelig å notere seg at et fundamentalt element i læresetningene i Scientology er at mennesket består av tre deler: kroppen; den organiserte fysiske substansen; sinnet – som i hovedsak består av bilder; og thetanen – sjelen eller ånden, som gjør kroppen levende og som bruker sinnet som et kommunikasjons- og kontrollsystem mellom seg selv og det fysiske universet. Thetanen er den mest overordnede av disse tre delene: «For uten thetanen ville det ikke eksistere noe sinn eller være noe liv i kroppen. Mens uten en kropp eller et sinn er det fremdeles aktivitet og liv i thetanen.» (*Scientologi: Tankens grunnbegreper*, s. 74; se også *Scientologi: Tankens grunnbegreper*, s. 65–74, og *Scientologi-håndboken*, s. lxxv)

Scientology identifiserer også åtte dynamikker – drivkrefter eller impulser i retning av eksistens eller overlevelse. Selv om det er relativt små variasjoner i måten de har blitt beskrevet eller kalt i Scientology-litteraturen (se *Scientologi 0–8: Boken om det grunnleggende*, s. 83–96; *Scientologi: Tankens grunnbegreper*, s. 38–39; *Hva er Scientology?*, s. 153–155; *Scientologi-håndboken*, s. 51–67), er disse dynamikkene som følger:

1. Trangen i retning av eksistens som en selv.
2. Trangen i retning av eksistens som en fremtidig generasjon.
3. Trangen i retning av eksistens som en gruppe, slik som en skole, en by eller en nasjon.
4. Trangen i retning av menneskehetens eksistens som en art.
5. Trangen i retning av eksistens for enhver og alle former for liv.
6. Trangen i retning av eksistens som det fysiske universet bestående av materie, energi, rom og tid.
7. Trangen i retning av eksistens som eller for ånder.
8. Trangen i retning av eksistens som uendelighet eller Det høyeste vesen.

I Dianetics identifiserer L. Ron Hubbard de første fire av disse dynamikkene. I Scientology la han til de andre fire. Gitt hva som allerede har blitt sagt med hensyn til dens begrep om ånden (thetanen), er Scientologys fremleggelse av dynamikk 7 og 8 uttrykkelig religiøs av natur. Hubbard sier selv at «uendelighet» i den åttende dynamikken også er identifisert som Det høyeste vesen, og at denne dynamikken kan bli benevnt «Guddynamikken» (*Scientologi: Tankens grunnbegreper*, s. 39). Han fremholder at «Scientology favner dynamikkene fra en til sju som kjent område, vitenskapelig demonstrert og klassifisert», og at «man vil først oppdage den sanne Åttende dynamikken når den Sjuende dynamikken er nådd i sin helhet» (*Scientologi: Tankens grunnbegreper*, s. 39 og s. 40).

Scientologykirkens trosbekjennelse henviser to ganger til Gud. Etter å regne opp forskjellige umistelige rettigheter for alle personer, erklærer trosbekjennelsen «at ingen

makt mindre enn Gud har myndighet til åpenlyst eller skjult å oppheve eller tilsidesette disse rettighetene». Senere stadfester trosbekjennelse at guds lover forbyr mennesket å engasjere seg i visse spesifiserte typer destruktiv oppførsel mot sine medmennesker. Intet annet er sagt i trosbekjennelsen om Guds karakteristika.

En annen offisiell publikasjon, *Scientologi-religionens bakgrunn, prestedtjenester, seremonier og prekener*, begynner med en kort redegjørelse av ulike religiøse filosofier og påpeker likhetspunkter med Scientology. Den sier:

I Scientology tror vi at etter hvert som vi blir mer og mer åndelig bevisste, vil vi uunngåelig bli mer bevisst Gud, eller Det høyeste vesen – den første ubevegede beveger.

Enhver definisjon av Gud må nødvendigvis bli subjektiv, og vi gjør intet forsøk på å definere Gud som en realitet for alle folk. Det ville teoretisk sett bare være mulig å bli totalt bevisst Gud i alle manifestasjoner når man var åndelig utviklet. (*The Background and Ceremonies of the Church of Scientology of California, World Wide*, 1970, s. 22)

Forestillingen om Gud som første ubevegede beveger gjenspeiles andre steder i den publikasjonen, hvor det henvises til «Skaperen eller Det høyeste vesen» (s. 10), «universets skaper» (s. 27) og «menneskets forhold til sin skaper» (s. 16).

I korthet, altså, selv om Scientology forsikrer at Gud, Det høyeste vesen, eksisterer, har den ingen dogmer med hensyn til formen Gud eksisterer i. Ikke desto mindre tror scientologer at gjennom prosessen med åndelig utvikling som er tilgjengelig i Scientology, kan hver eneste person nå den åttende, eller Gudsdyamikken, og at Guds sanne natur da vil bli avslørt for hver enkelt subjektivt.

Følgelig ligner Scientology i visse henseender på religioner så som buddhismen eller unitarianismen, som er forsiktige med å gi dogmatiske definisjoner eller beskrivelser av Gud. Scientology innebærer ikke tilbedelse av Gud i tradisjonell vestlig forstand. Snarere søker Scientology, som i mange østlige religioner, personlig åndelig bevissthet eller opplysning. Slik det vil bli tydelig i den neste seksjonen, finnes det også andre måter Scientology er nærmere de store religionene i Østen enn de i Vesten.

III.II. DEN FORTELLEDE ELLER MYTISKE DIMENSJONEN

En fortellende eller mytisk dimensjon fremgår tydelig i L. Ron Hubbards skrifter om opprinnelsen til det fysiske universet bestående av materie, energi, rom (space på engelsk) og tid (MEST). Ifølge Hubbard: «LIVET ER ET SPILL. Et spill består av FRIHET, BARRIERER og FORMÅL.» (*Scientologi: Tankens grunnbegreper*, s. 54); for å kunne ha et spill, skapte thetaner MEST, som tvinger visse begrensninger på dem. Thetaner ble deretter stadig mer viklet inn i MEST-en de hadde skapt, og mistet bevissthet om sine ubegrensede evner. Målet til Scientology er å sette thetanen i stand til å gjenoppdage disse ubegrensede evnene. Dette involverer sletting av innholdet i det som kalles «det reaktive sinnet» – den delen av sinnet som registrerer det som skjer når man er helt eller delvis bevisstløs, men gjennomligger fysiske eller emosjonelle traumer, som for eksempel etter en ulykke eller mens man er under anestesi. Persepsjoner av alt som ble sagt eller gjort i ens nærhet i slike traumatiske tidspunkter, blir ifølge Scientology spilt inn i det reaktive sinnet som *engrammer*.

Hubbard underviste at engrammer kan ha blitt akkumulert, ikke bare i løpet av ens nåværende livstid, men også i tidligere liv. I *Har du levd før dette liv?* sa han (s. 1) at «eksistensen av tidligere liv er bevist i Scientology», og han presenterte forskjellige beretninger fra folk som forteller om hendelser fra tidligere liv. I innledningen til *Scientologi: En historie om mennesket* skrev han at (s. 3) «Dette er en kaldblodig og saklig redegjørelse for dine siste 76 billioner år». Han rapporterte også (s. 4 og s. 5) at når han begrenset auditeringen til en persons nåværende livstid, var gunstige resultater for folk som led av mentale og fysiske sykdommer, langsomme og middelmådige, mens når han auditerte «hele tidssporet», inkludert tidligere livstider, var resultatene raske og oppsiktsvekkende. I *Tokt inn i tiden* (opprinnelig utgitt under tittelen *Test av hele tidssporet-gjenkalling*) fortalte han om den gangen han omkring år 200 fvt. var en sjømann i Kartago. Videre opplyste han (s. 69) at «Jeg vet med sikkerhet hvor jeg var og hvem jeg var i de siste 80 billioner år». Han hevdet å ha oppdaget fra å auditere hele tidssporet sitt at det har fantes repetitive typer av samfunn, og for eksempel at:

For omtrent 33 billioner billioner år siden fantes det et samfunn som ikke var så veldig forskjellig fra omkring 1920, men med det 19. århundrets rokokko – motiv av typen pottede palmer, fedorahatten, de samme klærne, de forskjellige symbolene. Den flott kledde gentleman var iført en skjorte med brede striper. Evigheter senere var det på samme sted en arabisk sivilisasjon som ikke visste noe om biler eller maskineri, men som hadde massevis av minareter, turbaner, posete bukser og hester. (*Tokt inn i tiden*, s. 74)

Beretninger, slike som de som er anført over, utgjør den fortellende eller mytiske dimensjonen av Scientology. Troen på tidligere liv har noen likheter med hinduistisk og buddhistisk lære om reinkarnasjon, selv om scientologer generelt ikke bruke det sistnevnte uttrykket for å beskrive sine overbevisninger. Et nylig offisielt oppslagsverk om Scientology sier:

I Scientology i dag har mange mennesker visshet om at de har levd liv før sitt nåværende liv. Disse blir henvist til som tidligere liv, ikke som reinkarnasjon.

Tidligere liv er ikke et dogme i Scientology, men generelt opplever scientologer et tidligere liv under auditeringen sin, og de vet med seg selv at de har levd før. (*Hva er Scientology?*, s. 643)

I den fortellende eller mytiske dimensjonen av Scientology legges det dermed større vekt på thetanens aktiviteter og opplevelser i forgangne tider, enten disse har å gjøre med skapelsen av materie, energi, rom og tid, eller med viktige hendelser en tror har påvirket thetanen i dette livet eller i et tidligere liv. Et ytterligere aspekt av den fortellende dimensjon er beretningen gitt i forskjellige Scientology-publikasjoner om livshistorien til L. Ron Hubbard, den autoritative kilden til Scientologys lære og praksis.

III.III. DEN PRAKTISKE OG RITUELLE DIMENSJONEN

I Scientologys kjerne finnes visse karakteristiske religiøse praksiser, hvor en sentral en kalles *auditering*, eller prosessing. Denne praksisen innebærer et en-til-en-forhold mellom en offisielt utpekt *auditor* (en prest eller prest under opplæring i Scientologykirken) og en person som søker utbyttet fra auditering. Målet til auditøren er å hjelpe den andre personen (benevnt en *preclear*) med å oppdage og slette de svekkende avtrykkene (engrammer) tidligere erfaringer har etterlatt seg. I en auditeringssession, som vanligvis varer i opp til to og en halv time, spør auditøren en strukturert rekke med spørsmål og anerkjenner svaret gitt av preclearen til hvert spørsmål før det neste spørsmålet stilles. Som del av denne prosessen bruker auditøren et elektropsykometer (E-meter) til å hjelpe med å identifisere områder med åndelig pine eller vanskelighet. Det finnes forskjellige auditeringsprosesser, hver lagd for å hjelpe preclearer med å bedre evnen sin til å konfrontere og håndtere en del av tilværelsen sin. Når et enkelt område av en persons eksistens har blitt tilfredsstillende behandlet på denne måten, flyttes auditeringsprosessen videre til et annet område. Det endelige målet, som krever mange auditeringssessioner, er å oppnå nye tilstander av væren kalt *Clear* og *Opererende Thetan*, som det vil bli sagt mer om under seksjonen om den empiriske dimensjonen.

Selv om auditering i Scientology ligner litt på praksisene skriftemål og prestelig rådgivning i noen andre religioner, har den også sine egne særegne karakteristika og prosedyrer, så vel som sin egen spesielle tolkning av den åndelige betydningen av disse prosedyrene. Scientologer hevder at slik auditering har en virkning som ikke finnes andre steder. Ifølge en offisiell publikasjon:

Det finnes ingen variabler i auditeringsteknologien, ingen tilfeldige resultater eller vilkårlige anvendelser. Auditering er ikke en periode med svevende, fri assosiasjon. Hver prosess er nøyaktig i sin sammensetning og i sin anvendelse, og når et fastsatt resultat når korrekt forrettet.

Scientology-auditering kan bringe en fra å være blind for sin egen åndelighet til å føle den store gleden ved å være åndelig bevisst. (*Hva er Scientology?*, s. 164)

En annen grunnleggende praksis i Scientology kalles *trening*. Dette innebærer systematisk studium og anvendelse av aksiomene og prinsippene i Scientology som klart formulert av L. Ron Hubbard. Mange slike treningsprogrammer er tilgjengelige, alt fra introduksjonskurs som lærer grunnleggende prinsipper, til lengre kurs som trener profesjonelle auditører, og til enda mer avanserte kurs som beskjeftiger seg med de høyeste nivåene av åndelig bevissthet og kompetanse.

Fasiliteter for disse programmene er tilgjengelige på utpekte steder, hvor enkeltpersoner, som arbeider i sitt eget tempo under generell veiledning av trente kurssupervisorer (prester), studerer foreskrevne materialer og anvender dem i praksis. Akkurat slik auditering av scientologer anses å være essensiell for oppnåelsen av tilstandene Clear og over, blir trening ansett som uunnværlig hvis man skal opprettholde og avansere utover tilstanden Clear. Selv om innholdet i slik trening er karakteristisk for Scientology, er formålene scientologer tror slik trening tjener til, analoge med de som forskjellige åndelige øvelser og utdanningsprogrammer i andre religioner hevdes å tjene.

Den praktiske og rituelle dimensjonen i Scientology inneholder også andre elementer som i noen henseender ligner de som finnes i andre religioner. I en søndagsandakt i Scientologykirken finner man noe som er beslektet med det man vil finne i en Unitarisk universalist-kirke. Det prekenen fokuserer på er typisk et aspekt av Scientology, slik som et av dens aksiomer, et aspekt av dens kodekser eller en av de åtte dynamikkene. Scientologykirkens trosbekjennelse og Bønnen om total frihet kan leses. Lik andre religiøse trosretninger, forretter også Scientologykirken overgangsritualer, slik som

navngivningsseremonier, bryllup og begravelser. På grunn av sin dogme om tidligere liv har navngivningsseremonier en bestemt betydning i Scientology.

III.IV. DEN EMPIRISKE DIMENSJONEN

Som allerede nevnt er et hovedmål i Scientology å sette enkeltpersoner i stand til å nå tilstanden Clear. Dette innebærer sletting av alle engrammer og følgelig eliminering av det «reaktive sinnet». Ifølge Scientology vil det å bli Clear gjenopprette og styrke ens individualitet og kreativitet, ens iboende godhet og anstendighet. Beretningene gitt i *Hva er Scientology?* (s. 364–365) av personer som har nådd tilstanden Clear er like overstrømmende som beretningene gitt av evangeliske kristne om den totale forandringen av livene deres som resultat av et møte med Kristus. Scientologer hevder at tilstanden Clear ikke var mulig før Scientology kom:

Den fulle skjønneten i tilstanden Clear har intet sammenligningsgrunnlag i noen eksisterende skrifter i vår kultur. Man har søkt å oppnå tilstanden lenge, men det var umulig å oppnå den uten L. Ron Hubbards forskning og gjennombrudd. Uansett hvor dyktig en person kan ha vært, uansett hvilke krefter han hadde, uansett hans styrke, var det reaktive sinnet stadig der, gjemt, og dro ham omsider ned igjen. Tilstanden Clear eksisterer i dag og kan oppnås av alle mennesker. Mange tusen scientologer verden over er Cleare, og det blir flere hver dag. (*Hva er Scientology?*, s. 245)

Ved å hevde at frelsen den tilbyr er unik, ligner Scientology paradoksalt nok på abrahamske religioner – jødedommen, kristendommen og islam.

Scientology lærer også at etter oppnåelsen av tilstanden Clear er det mulig å gå videre til enda større høyder av åndelig frihet, som er de forskjellige nivåene av Opererende Thetan (OT). Opererende Thetan er definert som en tilstand av væren ovenfor Clear, hvor en Clear har «blitt gjort fortrolig med sine naturlige evner igjen». En Opererende Thetan er: «Vitende og villig årsak over liv, tanke, materie, energi, rom og tid» (*Hva er Scientology?*, s. 247 og s. 274). I denne sammenhengen betyr opererende «i stand til å handle og ta hånd om ting» (*Scientologi* 0–8, s. 424). Når denne tilstanden fullt ut er oppnådd, er thetanen i stand til å utrette *hva som helst* (*Scientologi-håndboken*, s. lxxxv). Følgelig hevdes det at evner thetanen har mistet i oldtiden, gjenvinnes når en person går gjennom OT-nivåene, inntil thetanen til slutt når et stadium av full bevissthet, erindring og evne som et åndelig vesen, uavhengig av kjødet, fri fra den endeløse syklusen av fødsel og død (*Hva er Scientology?*, s. 247). Denne tilstanden har noen likheter med det buddhister kaller *nirvana*.

Veien brukt av scientologer til å gjøre systematiske fremskritt mot det høyeste nivået av bevissthet – Total frihet – kalles Broen. Forskjellige Scientology-utgivelser inneholder et kart som legger frem rekkefølgen av trinn man må følge for å oppnå det målet, og bevissthetskarakteristika forbundet med hvert av disse stadiene. Scientologer hevder at deres erfaring stadfester formålstjenligheten til denne ruten L. Ron Hubbard kartla, og at Scientology kan ses som kulminasjonen av en lang og ærverdig religiøs tradisjon, en som strekker seg minst ti tusen år tilbake i tiden gjennom de buddhistiske, hinduistiske og vediske skriftene, så vel som i deler av de keltiske, greske og tidlige kristne lærer (*Phoenix-foredragene*, kapittel 1–3, *Scientologi-håndboken*, s. lxxxix).

III.V. DEN ETISKE DIMENSJONEN

Scientology lærer også at fremgangen oppover Broen både krever og gjør det mulig å nå høye moralske og etiske standarder. Følgelig hevdet Hubbard i sin *Introduksjon til Scientologi-etikk*, (s. 7) at et viktig gjennombrudd i Scientology var utviklingen av «den grunnleggende Etikkteknologien».

Hubbard brukte uttrykket «moral» for å vise til en felles kodeks for god oppførsel det hersker enighet om (s. 25), mens han definerer etikk som «handlingene et individ foretar overfor seg selv for å oppnå optimal overlevelse for seg selv og andre på alle [åtte] dynamikker» (s. 19). Hubbard la vekt på rasjonalitet i etisk atferd: «Etikk består i virkeligheten av rasjonalitet i retning av det høyeste nivået av overlevelse» (s. 18). «Hvis en moralkodeks var fullt ut fornuftig, kunne den samtidig bli ansett for å være fullt ut etisk. Men bare på dette høyeste nivået kunne de to tingene kalles det samme» (s. 25).

Etter hvert som Scientology utviklet seg, utviklet den en rekke kodekser for atferd som gjelder for bestemte situasjoner. En er Auditørens kodeks, en rekke løfter som skal overholdes av auditøren for å kunne opprettholde profesjonelle standarder. En annen er Supervisorens kodeks, som definerer prinsipper for atferd som kreves av personer som står for tilsyn innenfor Scientologykirken. Man har også Æreskodeksen, som er en mer generell rekke maksimer anvendelige for mellommenneskelige forhold. I tillegg finnes En scientologs kodeks, som gir retningslinjer for atferd orientert mot å verne om menneskerettigheter og å spre Scientology over hele verden (*Hva er Scientologi?*, s. 730–737).

Scientology har sin egen terminologi for å referere til atferd som er skadelig eller som overtrer en moralkodeks man har sagt seg enig i. Slik oppførsel betegnes som en *overt*.

En overt som man skjuler eller benekter, kalles et *withhold*. I auditeringens gang vies det oppmerksomhet til *blant annet* overter og withhold som preclearen trenger å komme overens med.

På et mer generelt nivå forestiller Scientology seg godhet i form av «konstruktiv overlevelseshandling» (*Introduksjon til Scientologi-etikk*, s. 21). Siden konstruksjon også kan medføre en viss grad av ødeleggelse, må den førstnevnte oppveie den sistnevnte for å betraktes som god. Motsatt, noe som er mer destruktivt enn konstruktivt, er per definisjon ondt.

Med disse definisjonene i tankene legger Scientology frem et middel som individet gradvis kan heve sitt etiske nivå med og slik øke overlevelse langs hver av de åtte dynamikkene. «Etikkteknologien» spesifiserer tolv «etikkstadier» eller *tilstander* og gir presise trinn eller *formler*, som man kan bevege seg fra én tilstand til en høyere med. På det laveste nivået er det en tilstand av forvirring, hvor det bare er uorden snarere enn noe produktivt. På det høyeste nivået er det en tilstand av power, hvor lite eller ingenting kan sette overlevelse i fare. Mellom disse to ytterlighetene finnes det forskjellige andre tilstander ordnet i rekkefølge: forræderi, fiende, tvil, belastning, ikke-eksistens, fare, krise, normal operasjon, overflod og powerbytte (*Introduksjon til Scientologi-etikk*, kapitlene 5 og 6).

Selv om scientologer bruker uttrykket «etikk» med noen bibetydninger som er forskjellig fra dem som dominerer i vestlige filosofiske drøftelser, er det klart at en etisk dimensjon er en fundamental del av Scientology. Også relevant under denne overskriften er heftet *Veien til lykke*, skrevet av L. Ron Hubbard som en «ikke-religiøse moralkodeks basert utelukkende på sunn fornuft». Mens de 21 forskriftene beskrevet i dette heftet ikke er ment bare for scientologer, blir de av scientologer akseptert som en del av moralkodeksen deres. Forbudt er promiskuitet, mord, tyveri, ulovlige handlinger og å skade en person som vil vel. Pålagt er å ta vare på deg selv, måteholdenhet, å elske og hjelpe barn, å respektere foreldre, å gå foran med et godt eksempel, sannferdighet, å støtte en regjering som er utformet og arbeider for hele folket, å beskytte og forbedre miljøet, pålitelighet, å oppfylle forpliktelser, flittighet, å utvikle kompetanse, å respektere andres religiøse overbevisninger, å prøve ikke å gjøre mot andre det du ikke ville like at de gjorde mot deg, å prøve på en positiv måte å behandle andre slik du ville ønske at de behandlet deg, og å oppnå suksess.

Som praktiske uttrykk for moralske prinsipper som disse, har organer opprettet av Scientologykirken vært aktive i kampanjer mot stoff, i rehabiliteringen av stoffavhengige

og kriminelle, med å utrydde analfabetisme og bøte på ugunstig undervisning, med å forbedre miljøet, i katastrofehjelp og å forsvare menneskerettigheter.

III.VI. DEN SOSIALE OG INSTITUSJONELLE DIMENSJONEN

Scientologykirkens geistlige struktur er arrangert i et hierarkisk mønster som svarer til nivåene definert på Broen til total frihet. På det laveste nivået i dette hierarkiet er feltauditører og Dianetics-veiledningsgrupper. Enten alene eller som del av en Dianetics-veiledningsgruppe kan feltauditører levere auditering og introduksjonsservicer opp til tillatt nivå ifølge treningen og autoriseringen deres. For at personer som introduseres til Scientology på denne måten, kan gå videre opp Broen, henvises de deretter til en angitt Klasse V-organisasjon i Scientology for ytterligere auditering og trening.

Scientology-misjoner utgjør et andre sjikt i den kirkelige strukturen. Slike misjoner er ofte lokalisert i deler av verden hvor Scientology ikke allerede er godt etablert. De tilbyr introduksjonsservicer i Dianetics og Scientology. Siden de mangler full kirkestatus kan disse misjonene ikke trene eller ordinere Scientology-prester. Forventningen er imidlertid at etter hvert som misjonene vokser i størrelse og skaffer seg høyere trente ledere, vil de til slutt bli fullt utviklede Scientologykirker (Klasse V-organisasjoner).

Klasse V-organisasjoner utgjør det tredje sjiktet i strukturen. De er autorisert til å tilby auditering og trening opp til nivået Clear. De overvåker aktivitetene til feltauditører og misjoner, og gir grunnleggende trening for prester, så vel som å være sentre for andre ritualtyper og samfunnstjenester nevnt under tidligere overskrifter. Klasse V-organisasjoner leverer kjernen av de daglige prestatetjenestene som tilbys av Scientologykirken.

I fire større sentre rundt om i verden finnes det kirker på høyere nivåer som tilbyr mer avansert Scientology-auditerings- og -treningstjenester. Personer som deltar på disse programmene, gjør så på en intensiv heltidsbasis, svært ofte med forventninger om å fortsette å virke som prester i Scientologykirken etter at de vender tilbake til den lokale Scientologykirken de kom fra.

På et enda høyere nivå finnes Flag-serviceorganisasjon, lokalisert i Clearwater i Florida i USA. På forskjellige språk tilbyr dette religiøse fristedet auditørtrening på de høyeste nivåene og avansert auditering.

De høyeste nivåene av Scientology-auditering leveres på *Freewinds*, et skip med base i Karibia. Dette skipet, hjemmet til Scientologykirkens Flag ship-serviceorganisasjon, tilbyr også et sted for konferanser, seminarer og spesialiserte kurs hvor scientologer fra forskjellige deler av verden deltar.

Ledelsen av de verdensomspennende operasjonene til Scientologykirken er overdratt til kirkeorganisasjoner lokalisert i Los Angeles. Ansvarlig leder internasjonalt er hjulpet av elleve overordnede lederoffiserer, hvor hver av dem fører tilsyn med en bestemt del av Kirkens aktiviteter eller funksjoner. Den byråkratiske strukturen i Church of Scientology International (CSI) har visse likheter med Den romersk-katolske kirkens, skjønt vervene til ulike embetsmenn innen CSI er spesifikke for Scientology og gjenspeiler de organisatoriske og administrative teoriene fremsatt av L. Ron Hubbard.

Scientologykirken legger særlig vekt på å sikre at prosedyrene brukt i auditering og trening er nøyaktig som spesifisert av Hubbard. Hans Scientology-skrifter omtales som Skriftene. Disse skriftene fyller altså en funksjon analogt med den som fylles av hellige skrifter i ulike andre religioner. Den endelige autoriteten om ortodoksi og ortopraksis i Scientology er Religious Technology Center, opprettet av Hubbard for dette formålet.

I samsvar med sin tro på at de er udødelige åndelige vesener, signerer noen medlemmer av Scientologykirken løfter om evig tjeneste for Scientology og dens mål. Disse personene er medlemmer av en religiøs orden kjent som Sjøorganisasjonen. De bærer karakteristiske uniformer og bor generelt i kollektiv. Her igjen er det åpenbare likheter med religiøse ordener i noen andre religioner.

III.VII. DEN MATERIELLE DIMENSJONEN

Lik moskeer i islam, kirker i kristendommen og templer i buddhismen, hinduismen og jødedommen, er kirkene i Scientology typisk merket med spesifikke religiøse symboler, først og fremst med to overlappende trekanter flettet sammen med bokstaven S som står for Scientology. Trekantene symboliserer fundamentale elementer i Scientologys lære. Hjørnene i en trekant står for affinitet, realitet og kommunikasjon som ifølge Hubbards lære til sammen gir forståelse. Hjørnene i den andre trekanten står for kunnskap, ansvar og kontroll, som anses å være nødvendige i alle områder av ens liv.

Et annet vanlig symbol i Scientology er et strålekranskors, som ligner korset som finnes i kristendommen, men med ytterligere fire spisser som kommer fra sentrum.

De åtte spissene på Scientology-korset representerer de åtte dynamikkene listet opp ovenfor. Dette korset blir vanligvis båret av prester i Scientologykirken.

Andre offisielle symboler representerer Dianetics, medlemskap av Sjøorganisasjonen, oppnåelse av tilstanden Opererende Thetan, og medlemskap i Divisjon 6 (Publikumsdivisjonen i Scientologykirken). Bruken av disse og andre registrerte symboler blir samvittighetsfullt regulert av Religious Technology Center.

En annen del av den materielle dimensjonen i Scientology er E-meteret, som er beskrevet i Scientology-publikasjoner som et «religiøst verktøy som brukes under skriftemål i Kirken». E-meteret er et essensielt instrument i auditering som igjen er en grunnleggende aktivitet i Scientology.

Også en del av den materielle dimensjonen i Scientology er dens mange publikasjoner, som strekker seg fra bestselgerbøker som *Dianetikk*, til de mange bindene i Undersøkelses- og oppdagelsesserien, fra *Å forstå E-meteret* til *Scientology-religionens bakgrunner, prestetjenester, seremonier og prekener*, fra *Veien til lykke* til de nesten 3000 innspilte foredragene av Hubbard. Som allerede nevnt utgjør Hubbards religiøse publikasjoner skriftene i Scientology. Disseminering av disse publikasjonene ses av Scientologykirken som et middel mot Hubbards endelige mål om å bringe hele planeten til tilstanden Clear.

IV. KONKLUSJON

Analysen over viser at de sju dimensjonene til religion identifisert av Smart, alle er til stede i Scientology. Den viser også at skjønt Scientology har sine egne særegne karakteristika, ligner mange av dens overbevisninger og praksiser på, eller er analoge med, de som finnes i en eller flere andre anerkjente religioner.

Spørsmålet om hvorvidt Scientology er en religion har også blitt vurdert av Australias høyesterett (*The Church of the New Faith v. The Commissioner for Payroll Tax*, Australian Law Journal Reports 57 [1983]: 785ff.). Den enstemmige bedømmelsen til den domstolen var at Scientology er en religion. I sine bedømmelser i dette spesielle tilfellet brukte dommere Mason og Brennan to kriterier på religion: «(i) tro på et overnaturlig vesen, en ting eller et prinsipp, og (ii) aksept av regler om oppførsel for å gi gyldighet til den overbevisningen» (Australian Law Journal Reports 57 [1983]: 785). Dommerne Wilson og Deane brukte fire kriterier som hjelpemidler i å avgjøre om et bestemt system av ideer og praksiser utgjorde en religion:

(i) at den bestemte samlingen av ideer og/eller praksiser involverte troen på det overnaturlige, det vil si troen på at realitet rakk utover det som var mulig å oppfatte med sansene, (ii) at ideene settes i sammenheng med menneskets natur og plass i universet og hans forhold til overnaturlige ting, (iii) at ideene var akseptert av tilhengere som å kreve eller oppmuntre dem til å overholde spesifikke standarder eller kodekser for oppførsel eller å delta i spesifikke praksiser som har overnaturlig signifikans, (iv) at de, hvor løst forent og vekslende i tro og praksiser tilhengere enn kunne være, utgjorde en identifiserbar gruppe eller identifiserbare grupper. (Australian Law Journal Reports 57 [1983]: 785)

En eller flere av dommerne i denne saken tok spesifikt i betraktning det faktum at det har vært tilføyelser til overbevisningene og praksisene i Scientology siden den først ble formulert, at Scientology ikke insisterer på at dens tilhengere bør oppgi andre religiøse tilhørigheter, og at det er stor vekt på det kommersielle i Scientologys praksiser. Dommerne konkluderte med at ingen av disse fakta diskvalifiserte Scientology fra å anerkjennes som en religion; lignende påstander kunne så visst bli fremsatt om noen andre anerkjente religioner på forskjellige punkter i deres historie.

Av grunnene gitt i den foregående analysen mener jeg at Scientology med rette er å anse som en religion. Så vel som å ha de sterkt fremtredende felles kjennetegnene som er typiske for anerkjente religioner, har Scientology sine egne særskilte karakteristiske egenskaper – spesielle overbevisninger og praksiser som skiller den ut som en forskjellig religion heller enn en ikke-religion.

ALAN W. BLACK

24. januar 1996

